

*Phẩm 5: TÂM BỒ ĐỀ, TINH TẤN BA LA MẬT
ĐA*

*Người có trí thực hành nhẫn nhục
Tâm Bồ-đề trú trong tinh tấn
Lười biếng trễ nãi xa rời phước
Cũng như người xa rời gió mà đi.
Năng lực tinh tấn hiểu thế nào?
Điều ấy cần phải phân biệt nói
Lười biếng trễ nãi không tinh tấn
Như chất độc nên tự quán xét.
Thú vị ham vào trong giấc ngủ
Nói không làm việc là vui sướng
Nỗi khổ luân hồi đáng bỏ đi
Nhưng phát sanh từ trong lười nhác.
Nhà cửa của bao nhiêu phiền não
Năng lực lười nhác dắt dẫn vào
Đã đến trước cánh cửa vô thường
Tại sao trước mắt mà không biết?
Tinh tấn vì mình và vì người
Công hạnh này ông không trông thấy
Lười nhác uể oải lại muốn ngủ
Lúc này như trâu mặc ý giết.
Nếu như vậy mà không trông thấy
Tất cả đạo lý đều mất hết
Hạng kia đã không được điều gì
Tại vì sao vui ham giấc ngủ?
Nếu như vừa lòng với oai nghi
Vô thường bất chợt mà đi đến
Thì hành cũng không còn kịp nữa
Vì sao dừng lại trong lười nhác?
Tinh tấn nhưng không tu tập
Không lo lắng gì như tinh tấn
Bỗng nhiên hướng đến cửa Vô thường
Tư duy chồng chất khổ vô cùng.
Trông thấy cửa ngõ Diệm-ma kia
Khổ não mà nóng lòng hết sức
Trong khoảnh khắc tuôn dài dòng lệ
Quyển thuộc không thể nào cứu được.*

Văng nghe âm thanh chốn địa ngục
Tự nghĩ đến nghiệp đang bức bách
Thân mình ở trong chỗ bất tịnh
Kinh hãi không thể nào nói xiết.
Nỗi khổ địa ngục rất tàn ác
Nghiệp ác sao tiếp tục gây ra?
Giống như các sóng trong nồi chảo
Nỗi sợ ấy cần phải như vậy.
Nghiệp dữ địa ngục đã làm ra
Mới nhận chịu khổ đau bỏng cháy
Thân thối nát khổ não biết bao
Được thanh tịnh phải như thế nào?
Ma vương làm bao người đau khổ
Bắt người dẫn đến cửa Vô thường
Nỗi khổ Vô thường thật đáng sợ
Ở đây trông thấy quả lười nhác.
Ngu si mê muội ham ngủ vùi
Sai lầm này lại không phải nhỏ
Đi vào dòng sông đầy đau khổ
Trở lại không có được thân người.
Ngoại trừ vui với pháp tối thượng
Chứng tử niềm vui không giới hạn
Lười nhác trễ nãi và cười cợt
Nhân khổ đau ông vui về gì?
Trông thấy bị nhiều giận dữ vây
Biết điều ấy tự mình tinh tấn
Mình và người đều phải thực hành
Như mình với người luôn bình đẳng.
Mình làm sao đạt được Bồ-đề
Mà không phân biệt để thực hiện?
Theo lời chân thật của Như Lai
Nói chân thật về tánh giải thoát.
Các loài muỗi ruồi sâu bọ kia
Cho đến loài tôm cua ốc hến...
Nếu như có được sức tinh tấn
Cũng xác đáng đạt được Bồ-đề.
Chúng và mình sao sanh làm người
Có thể biết lợi hay bất lợi

Luôn luôn biết nhiều cách tinh tấn
Sao không thể đạt được Bồ-đề?
Hoặc xả bỏ đối với tay chân
Ở tại đây mà sanh sợ hãi
Ngu mê làm trái lời thầy dạy
Lợi nơi này không biết nơi kia.
Chặt mổ giết hại và đun nấu
Cứu thoát ra đều không giới hạn
Vô lượng vô biên vô số kiếp
Mà vẫn chưa đạt được Bồ-đề.
Trải qua vô số đau khổ này
Rất lâu mới chứng quả Bồ-đề
Dụ như chất độc làm đau khổ
Chất độc hết đau khổ đều lìa.
Làm người chữa bệnh cho tất cả
Cứu chữa các bệnh tật đau khổ
Vì thế cho nên khổ tiêu trừ
Tất cả bệnh tật đều mất đi.
Vì thế cho nên nói cứu chữa
Thuốc ngọt không lợi gì cho bệnh
Thầy thuốc bậc cao chữa bệnh nặng
Thuốc ngọt đều không cho sử dụng.
Từ trước đến sau đều như vậy
Người có trí đều phải thực hành
Tiếp tục về sau mà tiến tu
Thân xác nên xả bỏ có ích.
Người có trí quán xét thân xác
Nhờ vào thức ăn mà lớn lên
Khô rụng bỏ đi như rác rưởi
Thì xả bỏ không khó khăn gì.
Nếu thân đã làm ra đau khổ
Thì tâm nói là giả làm ra
Người có trí thì tâm chẳng ác
Họ không có nghiệp ác khổ đau.
Biết rõ pháp ý luôn an vui
Đầy đủ phước thân được yên lành
Không có luân hồi giả dối này
Đã khổ đau nói gì xót thương?

Cầu sạch hết tội lỗi quá khứ
Đi sâu vào biển phước lợi người
Năng lực của tâm Bồ-đề này
Hàng Nhị thừa cần phải khẩn cấp
Lợi ích không vui mừng như vậy
Công hạnh thực hành sao phải khổ?
Tâm Bồ-đề là xe người kéo
Người có trí đi được vui vẻ
Vì thành tựu cho các chúng sanh
Vui thực hành năng lực phương tiện.
Sức mình làm sợ hãi đau khổ
Nhìn chỉ có ca ngợi tán thưởng
Đoạn dứt những phân biệt như vậy
Tăng thêm đối với sự tinh tấn.
Thân mình nhưng có thể bỏ được
Vượt lên trên thân phương tiện kia
Mình xóa bỏ khoảng cách Tự - Tha
Vô số điều sai lầm sơ xuất.
Mỗi một sự sai lầm sơ xuất
Như cướp sạch không còn lại gì
Sai lầm ấy tất cả đều hết
Mình không có một mảy may nào.
Vô biên đau khổ đã rời ra
Tâm mình làm sao mà tổn hại?
Mình mong cầu thật nhiều công đức
Vì lợi ích cho mình và người.
Học theo tất cả các công đức
Kiếp tận cùng - học không cùng tận
Mảy may trong mọi công đức ấy
Cả đời mình chưa hề thực hiện.
Hoặc trước mắt ở nơi được sanh
Sống uống phí không có điều gì
Mình vui mừng khởi tâm cúng dường
Cúng dường Đức Thế Tôn vô thượng.
Vì nghèo khổ không thể làm được
Nên nguyện ước không sao trọn vẹn
Không thực hành làm yên nỗi sợ
Không chú ý để mẹ vui sướng.

Như đi vào thai tạng của mẹ
Mẹ chỉ có bệnh tật khổ não
Quá khứ vì xa rời giáo pháp
Nay mình có được quả báo này.
Mình sanh ra đã là như vậy
Nên thực hành pháp hạnh nào đây?
Tất cả mọi tâm căn thánh thiện
Thích Ca Mâu-ni của thế gian
Căn ấy luôn luôn không lui sụt
Thường đạt được quả báo tốt đẹp.
Phiền não khổ mãi không thoát được
Nên nhất định rất nhiều sợ hãi
Đối với người chướng nạn yêu thương
Phát sanh tội lỗi mà tự cảm.
Nếu như người hướng về mọi nơi
Luôn luôn khởi tâm mong muốn tốt
Mà cảm đến phước các nơi kia
Thu được các quả của cúng dường
Nếu người đối với khắp mọi nơi
Gây tội lỗi lấy làm vui thích
Mà cảm đến những báo ứng kia
Phải bị khổ đau làm tổn hại.
Mặt trăng chứa đầy sự mát lạnh
Trong sáng bao la thật lạ kỳ
Âm thanh Phật ý vị bậc nhất
Không tu tập không thể đạt được.
Nhưng bậc Thiện Thệ vô thượng ấy
Nhất định hiểu rõ pháp Thiện Thệ
Như hoa sen nở ra đẹp nhất
Cũng như vầng trăng tròn Nhân Giác.
Ngục tốt thuộc hạ chốn Diêm-ma
Lôi kéo những thân hồn đau khổ
Hầm lửa cho đến cột đồng cháy
Đun nấu tất cả đều đi vào.
Ngọn lửa rừng rực thiêu cháy người
Trăm ngàn đao cắt đứt xương thịt
Rơi vào địa ngục sắt cháy bỏng
Đây là vì làm nhiều bất thiện.

Vì thế cho nên tâm làm thiện
Quán sát vi tế đến cùng cực
Đưa vào cờ hiệu Kim Cang ấy
Tu học mà thực hiện quán xét.
Ban đầu học quán sát hoà hợp
Không quán sát ông chẳng phải học
Nên không có tên gọi Tối Thượng
Ông cần phải hồi tâm thực hiện.
Đã dấy lên từ trong sanh mạng
Tăng thêm những tội lỗi đau khổ
Không xây dựng sự nghiệp lên cao
Xuống thấp kia không cầu tốt đẹp.
Ba loại quan hệ cần phải biết
Căn cứ vào nghiệp lực phiền não
Nhân tố xấu ác của tương lai
Từ đây làm thế nào thực hiện?
Tất cả phiền não của thế gian
Trói buộc con người không tự tại
Mình như người ta không năng lực
Vì thế cho nên mình không làm.
Đã xây dựng sự nghiệp dưới thấp
Làm thế nào khiến an trú được?
Nên quán sát mình không có ngã
Nhưng đã làm ra ngã như vậy.
Một hạt cam lồ vi diệu thay
Chim nuốt thành ra chim cánh vàng
Ý mình cho là nhỏ bé quá
Có thể trừ đi chút khổ nạn.
Nóng giận gây ra nạn vô tình
Vì các tội lỗi là bất thiện
Không phải cố ý thấy phát khởi
Rộng lớn hơn hẳn khó sánh bằng.
Vì thế cho nên tâm thanh tịnh
Ca tụng làm ra câu văn này
Khiến cho biết rõ ba cõi ấy
Mình nên xa lìa mọi hý luận.
Mình nhất định hơn hẳn tất cả
Không có người nào hơn được mình

Mình bây giờ mà tự biết mình
Là dòng dõi Sư Tử của Phật.
Chúng sanh xa rời ngã và Nhân
Lúc ấy sẽ đạt đến Tối Thượng
Không hàng phục oán thù biếng trễ
Oán thù biếng trễ tự đầu hàng.
Do vì bị dắt vào đường ác
Thân tốt đẹp nhanh chóng tổn hại
Do làm tội tớ cho ngu ác
Ăn nhờ mà chịu đựng gậy cùm.
Chịu đựng điều ấy vì tất cả
Tu hành trú vào trong ngã mạn
Nhưng mà có được tiếng tăm này
Thấp kém kém cõi làm sao nói!
Như vậy nếu đừng cảm dôn sức
Tự đánh bại những oan gia kia
Dùng mãnh thực hành tu hạnh này
Oán thù ngạo mạn không chịu nổi.
Tâm ngạo mạn kia nếu dấy khởi
Trở thành oan gia thật ngã này
Quả tốt đẹp tuy muốn lớn lên
Nhưng quả này thấy đều vất bỏ.
Dụ như bậc Sư tử tinh tấn
Hiện ra giữa bầy thú phiền não
Bầy thú phiền não có ngàn vạn
Tuy đông nhưng không thể địch nổi.
Thế gian có nổi khổ to lớn
Người tự trông thấy đầy đủ hết
Phiền não không thể nào hàng phục
Mới gặp phải khổ đau như vậy.
Mình thà để làm cho đầu rơi
Cho đến moi tim móc ruột ra
Phiền não và các loại oan gia
Tất cả mình không chịu đầu hàng?
Nhờ vào tinh tấn này tu tập
Nhất định hết nghiệp kiêu mạn kia
Thu được quả báo thật tốt đẹp
Tự cảm đến niềm vui thanh thản.

Vì an lạc làm nhân tu tập
Điều ấy lại không thể có được
Những sự tu tập không quyết định
Cũng được quả không thể thù thắng.
Luân hồi ham muốn không biết đủ
Dụ như tham mật nơi lưỡi dao
Nếu như tham phước thiện cam lồ
Sau khi ăn rồi chuyển thành ngon.
Vì thế cho nên nghiệp tịch tĩnh
Cảm quả kỳ diệu thuận theo hành
Như mặt trời ấm - mặt trăng lạnh
Ngày và đêm lần lượt theo nhau
Có năng lực tinh thần tinh tấn
Đối với biếng nhác phá tan được
Vì đã rời xa được phiền não
Tâm vui mừng quý trọng vô cùng.
Gây phiền não cứng chắc kiên cố
Đấu với thanh kiếm niệm tuệ kia
Dụ cho gây kiếm giằng co nhau
Giống như người nữ kia bắt chước.
Cầm kiếm tay không có sức lực
Lạc đường gươm luống cuống sợ hãi
Mất thanh gươm niệm cũng như vậy
Địa ngục mà lại ở nơi tâm.
Người thế gian biết những điều thiện
Không bằng lòng uống máu độc hại
Tâm vượt qua cũng lại như vậy
Tâm vượt qua mà không thể làm.
Tâm tinh tấn của người xuất gia
Dụ như bưng giữ bát dầu đầy
Bát rơi nhất định là phải chết
Vì thế rất sợ bát bị rơi.
Lưỡi nhác say sưa trong giấc ngủ
Dụ như rắn độc ở trong lòng
Không đuổi ra phải bị tổn hại
Cần phải gấp rút đuổi nó ra.
Đi sâu vào từng sai lầm một
Cần phải hồi tâm để tư duy

*Sai lầm này không thể giữ lấy
Tại vì sao mình lại gây ra?
Nghịệp nhân hòa hợp thành thân này
Dùng gươm chánh niệm để chặt đứt
Tại sao nói là địa vị mình
Vì ý niệm này mà có được.
Tâm chánh niệm nếu không phát khởi
Không thể nào trừ diệt mảy may
Nghịệp đến như việc làm đã qua
Tất cả báo ứng đều nhận được.
Như bông vải Đô La miền kia
Thuận theo chiều gió mà đi lại
Người luôn tinh tấn cũng như thế
Tăng thêm sức mạnh được như vậy.*

